

I. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ПРОБЛЕМИ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Борис Пангелов

Державний вищий навчальний заклад
«Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Анотація

В статті розглядаються питання сучасного стану дитячо-юнацького туризму, перспективи його розвитку та напрямки соціологічних, економічних і психолого-педагогічних досліджень у цій сфері.

Annotation

The article deals with questions of modern condition of youth tourism, perspectives of its developing and direction of sociological, economical and psycho-pedagogical researching of given sphere.

Постановка проблеми. У теперішній час дитячо-юнацький туризм (ДЮТ), як і вся соціальна інфраструктура українського суспільства переживає складні часи. Перехід від однієї соціально-економічної системи до іншої, зміни ціннісно-моральних орієнтацій молоді висувають перед дитячо-юнацьким туризмом нові завдання, які ще необхідно усвідомити і реалізувати. В той же час, не дивлячись на зміни економічних відношень і соціального устрою суспільства, залишається незмінним значення дитячо-юнацького туризму як фактора соціалізації особистості [2].

В освітніх установах (школах, училищах, коледжах, вищих навчальних закладах) дитячо-юнацький туризм реалізується у формі туристсько-краєзнавчої діяльності учнів (студентів). Основні функції дитячо-юнацького туризму: виховна, освітня, розвивальна, рекреаційно-оздоровча [4; 5; 6].

Актуальність проблеми дитячо-юнацького туризму визначається наступними об'єктивними протиріччями [1; 5]:

- між необхідністю усвідомлення місця і значення ДЮТ як фактора соціалізації підростаючого покоління і недостатністю об'єктивної інформації про реальні інтереси і захоплення сучасної молоді у даній сфері;
- між необхідністю використовувати ДЮТ як засобу виховання молоді і недостатньою розробленістю науково-педагогічних

основ дитячо-юнацького туризму і туристсько-краєзнавчої діяльності стосовно до сучасної соціокультурної ситуації;

- між необхідністю реалізовувати соціалізуючий, рекреаційний та оздоровчий потенціал дитячо-юнацького туризму і відсутністю його правової бази, соціально та економічно обґрунтованої політики у цій сфері, а також – недостатнім розвитком інфраструктури і відповідного ринку послуг.

Дослідження виконуються згідно «Зведеному плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді і туризму за темою 3.2.8.2п «Теоретико-методичні засади розвитку спортивно-оздоровчого та рекреаційного туризму».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психолого-педагогічні дослідження у сфері дитячо-юнацького туризму широко представлені у вітчизняній педагогіці [2; 3; 4; 5]. Однак, більшість наукових досліджень з цієї проблематики відноситься до кінця ХХ століття.

Теоретико-методологічною основою цих досліджень були ідеї комуністичного виховання особистості, яка жила і розвивалась в умовах соціалістичного ладу. Значення результатів цих досліджень для сучасної системи освіти велике, але умови соціалізації підростаючого покоління України змі-

нились, тому необхідно розробити нові педагогічно доцільні форми і зміст туристсько-краєзнавчої діяльності як основної форми реалізації дитячо-юнацького туризму у сфері освіти. Нові педагогічні ідеї повинні забезпечити гармонійний фізичний, соціальний і духовний розвиток особистості у нових соціально-політичних і економічних умовах, у системі нових пріоритетів і цінностей.

Мета дослідження – висвітлити напрями соціологічних, економічних і психолого-педагогічних досліджень сфери дитячо-юнацького туризму.

Результати дослідження та їх обговорення. Ефективність дитячо-юнацького туризму як фактора соціалізації підростаючого покоління залежить не тільки від безпосереднього матеріального забезпечення, але і від науково обґрунтованого усвідомлення значення і місця ДЮТ у сучасному суспільстві.

Наукові дослідження у сфері дитячо-юнацького туризму повинні мати комплексний характер і проводитись у декількох напрямках.

Соціологічні дослідження дозволяють виявити пріоритети сучасної учнівської молоді у сфері туризму і відповідності із соціально-економічними умовами, які змінилися; найбільш привабливі форми і зміст туристсько-рекреаційної, туристсько-пізнавальної і спортивно-туристської активності; перспективні туристські регіони. Результати цих досліджень можуть стати основою створення ринку туристичних послуг для дітей і юнацтва інфраструктури дитячо-юнацького туризму, дозволять розробити і здійснити цілеспрямовану й обґрунтовану політику щодо формування інтересів, переваг і молодіжної моди у сфері туризму, ефективні реклами і просування туристських послуг на ринок.

Економічні дослідження у сфері ДЮТ повинні бути спрямовані на визначення обсягу інвес-

тицій, необхідних для створення інфраструктури ДЮТ, визначення собівартості туристських послуг, рентабельності туристських організацій (баз, комплексів тощо). В межах цього напрямку повинні бути також визначені ефективні і легальні канали просування на ринок якісних і ліцензованих туристських послуг.

Правові дослідження повинні забезпечити розробку правової основи дитячо-юнацького туризму як виду соціально-значущої діяльності і одного з перспективних напрямів розвитку сучасного бізнесу.

Психолого-педагогічні дослідження дитячо-юнацького туризму повинні забезпечити подальше вдосконалення туристсько-краєзнавчої діяльності (ТКД) учнів в освітніх закладах, розробити й обґрунтувати педагогічно ефективні доцільні і безпечні форми ТКД, психолого-педагогічні і методичні основи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних робітників, зайнятих у сфері ДЮТ.

Туристсько-краєзнавча діяльність – основна форма реалізації дитячо-юнацького туризму у сфері освіти. З педагогічної точки зору ТКД – це комплексний засіб всебічного розвитку підростаючого покоління в активному пізнанні і доступному покращенні навколишньої дійсності і самих себе у циклах туристсько-краєзнавчих подорожей. ТКД створює умови і можливості для ефективного формування соціально-активної, творчої, всебічно розвиненої особистості, сприяє самопізнанню підлітків та юнаків у навколишньому світі. ТКД включає в себе всі основні елементи туризму, краєзнавчого пошуку, екскурсійної та музейно-виставкової роботи, сприяє пізнанню навколишнього природного і соціального середовища, свого рідного краю, країни, інших країн. Місце здійснення – загальноосвітні школи, інші освітні установи (дошкільні, спеціалізовані, вищі навчальні заклади), поза-

шкільні заклади (центри дитячого туризму, туристсько-краєзнавчі клуби тощо).

Особливу увагу необхідно звернути на розробку психолого-педагогічних основ підготовки сучасного педагога-фахівця, який може керувати дитячо-юнацьким туризмом в цілому і ТКД учнів в освітніх установах.

Самодіяльна туристська подорож у її класичній формі – багатоденний туристський похід певної категорії складності – поступово втрачає своє значення і привабливість, оскільки рівень комфорту і безпеки учасників, навіть при дотриманні всіх правил організації подорожі, є недостатнім. Кількість самодіяльних туристських подорожей школярів, студентів і дорослих людей значно скоротилась порівняно з 70-80-ми роками [1].

У той же час значно зросла популярність спортивно-прикладних проявлень туризму, таких як спортивно-туристське багатоборство, «робінзонади», екстремальні походи. Популярності набувають різноманітні види активності, як супутні подорожі і роблять її більш привабливою: серфінг, дайвінг, кайтинг, парапланеризм. Затребуваним є рекреаційний туризм, який дозволяє поєднувати активні форми відпочинку з пізнавально-розважальними екскурсіями. Затребуваними є не тільки внутрішній, але і закордонний дитячо-юнацький туризм у різноманітних формах і проявленнях.

Скоріш за все, найбільш перспективною формою організації дитячо-юнацького туризму є комплексний туристсько-екскурсійний підхід до його організації. Основою рекреаційної інфраструктури туристського району повинна бути комфортна туристська база (готель), де юні туристи змогли б отримувати різноманітні туристсько-екскурсійні послуги:

- одно- і багатоденні подорожі з різних видів туризму (краще за все, комбіновані) різного рівня складності, в залежності від

запитів і реальної підготовки туристів;

- навчання основам екстремального туризму (скелелазіння, спелеотуризм, сплав по гірських річках (рафтинг));
- екскурсії розважально-пізнавального характеру;
- різноманітні види фізичної активності на турбазі і прилеглої до неї території;
- можливість заняття дослідницьким краєзнавством у різних його проявленнях.

Необхідно також передбачити можливість участі у ДЮТ батьків.

Конкретний перелік послуг, які можуть надаватись спеціалізованим дитячо-юнацьким туристським комплексом, буде залежати від туристсько-краєзнавчих можливостей географічного району, рекреаційної інфраструктури, традицій та особливостей побуту місцевого населення.

Послуги таких комплексів повинні розповсюджуватись через спеціалізовані дитячо-юнацькі туристські агентства, які забезпечують просування туристсько-краєзнавчих послуг на ринку, або через станції (центри) дитячо-юнацького туризму.

Висновки. Вказані проблеми взаємопов'язані і повинні вирішуватись комплексно. У нашій країні не існує обміркованої й обґрунтованої політики у сфері ДЮТ, не вивчений запит на послуги дитячо-юнацького туризму, не розроблена правова база ДЮТ, не існує даного сектора економіки і слабо розвинена відповідна сфера послуг. В той же час необхідність таких послуг очевидна, оскільки потреба у подорожах і пізнанні світу є однією з життєво важливих потреб молоді.

При такому підході до організації дитячо-юнацького туризму гостро постає питання не тільки правового забезпечення даної сфери діяльності, але і підготовки кваліфікованих кадрів, які здатні забезпечити високу якість туристсько-краєзнавчих послуг. Але ця проблема є темою наших подальших досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Беккер И. О некоторых современных проблемах детского туризма // Гуманитарный вестник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди».

Переяслав-Хмельницький: СКД, 2010. – С. 12-14.

2. Громадянське виховання засобами дитячо-юнацького туризму і краєзнавства в умовах розвитку української держави. / Дніпропетровськ, 17-24.09.2001р. – Дніпропетровськ, 2001. – 100с.
3. Новиков А.М. Туристика: от гипотез к теории: Монография / А.М.Новиков, И.В.Зорин, А.И. Сеселкин // Российская международная академия туризма. – М.: Советский спорт, 2009. – 157с.
4. Обозний В.В. Краєзнавча підготовка вчителя: теоретичні і організаційно-методичні аспекти / Навч. посібн. / В.В.Обозний. – К.: ІЗМН, 2001. – 284с.
5. Остапец А.А. Педагогика и психология туристско-краеведческой деятельности учащихся: Методические рекомендации / А.А.Остапец. – М.: РМАТ, 2001. – 81с.
6. Пангелов Б.П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: навч. посібн. / Б.П.Пангелов. – К.: Академвидав, 2010. – 248с.

